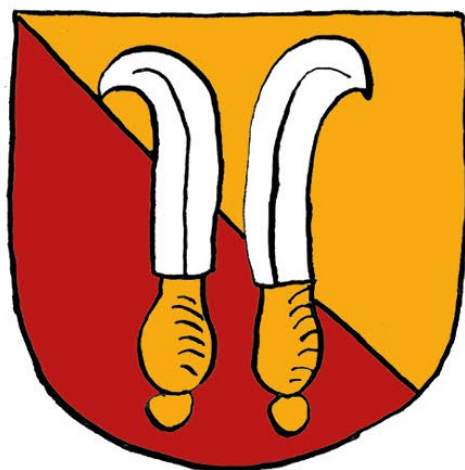

Heraldika

STAŇ SE ŠLECHTICEM

Chtěli byste se stát šlechticem? Nosit krásné šaty, pořádat hostiny a plesy a pohybovat se ve vybrané společnosti? My bychom určitě chtěli - a protože v muzeu jsme šlechticům nadosah, rozhodli jsme se, že vám pomůžeme se šlechtě trochu přiblížit.

Každý ví, že správný šlechtic má svůj erb. Málokdo už ale ví, že jednotlivé části erbu mají svůj význam. Pojdme se společně podívat na to, co je v erbu co.

znak rodu
Dietrichsteinů
z Mikulova

Věda o erbech se nazývá **heraldika**. Erby jsou pro historiky nesmírně zajímavé, protože přehledně představují rodovou historii na jednom znaku. Opravdu, z erbů se dají poznat celé dějiny rodů, míst, zemí, pokud je umíme správně přečíst, a to se teď společně naučíme.

Na začátek je důležité říct, že heraldika má trochu popletené **vpravo a vlevo**, erby se totiž popisují z pohledu jejich nositele, rytíře. Je to proto, že původně byly erby malované na rytířské štíty. Takže tam, kde my vidíme vlevo, je správný popis vpravo a naopak.

Rytíři nás zavedli do období do středověku. Od těch dob až do 19. století byla čest patřit mezi šlechtice, mít vlastní rodový znak. S příchodem průmyslové revoluce a zbohatnutím některých vrstev obyvatel, vznikla šlechta nová, která si mohla i šlechtický titul koupit.

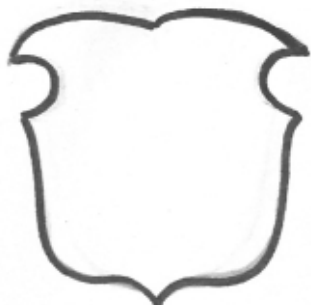
REGIONÁLNÍ
MUZEUM
V MIKULOVĚ

Základní a nejdůležitější částí erbu je štít.

Ten může mít různé tvary, vždy záleží na fantazii umělce a dané době, ale mějte na paměti, že štít se to nejmenuje jen tak pro nic za nic. Štít v erbu má připomínat rytířské štíty, které sloužily hlavně k obraně.

Gotika

Renesance

Baroko

Empir

Štít mohl být postavený rovně, nebo našikmo, což je prý správnější protože, tak více připomíná zavěšený štít na rytířových zádech.

Způsobů, jak plochu rozdělit je mnoho, my vám tu ukážeme ty základní.

Možné rozdělení plochy erbu

polcení

dělení

dělení
pokosem

dělení
pošikem

špice

klín

hlava
štítu

pata
štítu

Určitě jste si také všimli, že znaky jsou většinou nádherně barevné. Těmto barvám se říká **tinkтуры**. Používají se hlavně **základní syté barvy** a všechny jsou si rovnocenné. Kromě barev se na znacích používají i **kovy**, jako je stříbro a zlato. Kovy jsou vždy barvám nadřazeny. Dále se na znacích objevují **kožešiny**, které bývaly velice drahé, a tak sloužily jako důkaz majetku šlechtice.

Pokud se při kreslení znaku nedaly použít barvy rovnou, pomáhali si malíři různými značkami a šrafováním, které nahrazovalo jednotlivé barvy, kovy a kožešiny. (No schválně, jakou barvou byste namalovali sobolinu?)

Vždycky platí, že se musí barvy střídát, aby byly dobře vidět, takže nesmí přijít kov na kov a barvy na erbu by měly být co nejvíc kontrastní.

Kovy

Stříbro – Symbolizuje Měsíc. Taký znamená čistotu, čest, radost, právo a spravedlnost. Stříbrná kombinovaná s červenou značí odvahu, s černou zdrženlivost a skromnost, se zelenou čest.

Zlato – Symbolizuje Slunce. Je to barva nejen bohatství, blahobytu a vznešenosti, ale také uměřenosti a vznešených ideálů (často ji používaly náboženské řády). V kombinaci s červenou znamená volnost, stálost a svobodu, v kombinaci s černou počestnost a dlouhý život.

Tinkтуры, neboli barvy

Červená – Symbolizuje Mars, je to barva odvahy a změny. Vyjadřuje ctnost, sílu a vládu. My známe červenou jako barvu lásky a ohně. V kombinaci s černou značí nenávisť, s modrou dobročinnost, se zelenou smělost.

Modrá – Symbolizuje Jupiter. Je to barva vyrovnanosti, klidu, ticha, rozjímání. Představuje stálost a věrnost. Spolu s červenou znamená pýchu, s černou milosrdenství, se zlatou radost.

Zelená – Jedná se o barvu planety Venuše. Je to barva mládí, veselosti a důvěry. Je symbolem naděje a zdraví. Ve spojení se zlatou vyjadřuje laskavost a dobrotu, s červenou tvrdošijnost a vzdor, s modrou trvalou radost.

Černá – Symbolizuje Saturn a tajemno. V Evropě je to barva smutku a představuje i půdu. V heraldice značí nejen pokoru a oddanost, ale i zásadovost a sílu.

Purpurová – Je vlastně fialová. Vzniká smícháním modré a červené základní barvy a v Česku se moc nepoužívala. Je to barva, která se užívá spíše u církevních znaků. Symbolizuje kajícnost a pokoru. Ve spojení se zlatem vyjadřuje moudrost, se stříbrem mír, s červenou uhlazené mravy, s modrou věrného služebníka a s černou žalobu.

Vzácné kožešiny

Hermelín – Je to velice drahá a vzácná kožešina, která pochází ze zimní srsti lasic hranostajů – je bílá s černou špičkou ocásku.

Sobolína – Kožešina ze zvířete nazývaného sobol. Sobol je podobný naší kuně a jeho kožešina má černou barvu.

Kunína – Kožešina pocházející z kuny, kterou najdeme i v našich lesích. Kuní kožešina má načervenalou barvu.

Popelčina – Je to kožich sibiřských veverek. Tato kožešina má zajímavý vzor, který vzniká prokládáním namodralých kožichů ze zad a bílých kožichů z bříšek veverek.

Figury

Kromě tinktur jsou na znacích důležité i tzv. **figury**. Figur je totiž celá řada. **Přirozené figury** jsou **životné** (člověk, zvířata a rostliny), **neživotné pozemské** (oheň, voda, vítr) a **nadpozemské** (Slunce, měsíc, hvězdy). Mezi **nadpozemské figury** patří **nadpřirozené bytosti** (Bůh, ďábel,...). Patří sem také **obludy a nestvůry**, třeba kentaur nebo harpyje. Dále **bájná zvířata**. Sem patří drak! Velkou skupinou jsou **umělé figury**. Patří sem zbraně a zbroj, oděvy, pracovní nástroje, výrobky, hudební nástroje.

Figury jsou všechny obrázky, motivy a předměty, které jsou ve znaku namalované. Ty musí být dost velké, aby vyplnily co největší plochu štítu, ale nesmí se dotýkat jeho okrajů. Motivы jsou stylizované, nekreslí se podle reálné předlohy, hlavně u zvířat se zdůrazňují zejména kopyta, rohy, parohy, kly, zuby, drápy, jazyky, hřívý, ploutve atd.

Zvíře by mělo směřovat doprava, dívat se doprava, vykročovat pravou nohou.

Figury ve znacích mohly mít doslovný význam – například Schwarzenbergové mají ve znaku krkavce klovajícího do hlavy Turka, protože v roce 1598 dobyli tureckou pevnost Raab.

Častěji se ale objevovaly figury se symbolickým významem – například lev je považován za královské zvíře, symbolizuje sílu a odvahu. Podívejme se na některé z nejběžnějších figur.

lev

orel

Lev – Zvíře v českém znaku, jak dobře víš. Lev jako symbolický král zvířat vyjadřuje rytířské ctnosti, odvahu, sílu a statečnost. Někdy vidáme v erbech lva s jedním, nebo dvěma ocas, to proto, že lev s jedním ocasem byl dříve označován za lvici.

Orel – Je také zvíře, které známe z českého národního znaku. Stejně jako lva jej ve svých znacích měli panovníci a vládci. Orel je zároveň jedním z nejstarších heraldických zvířat, protože jej už v antickém Řecku a Římě považovali za posla bohů a panovníci si orla malovali na svoje vlajky.

Medvěd – Symbolizuje sílu a nebojácnost, protože, ač napaden, neutíká, nýbrž otevřeně a přímo bojuje s nepřítelem. U nás se moc nepoužívá, protože medvěd byl považován za pohanskou modlu.

Kříž – Je jeden z nejstarších symbolů na erbech. Souvisí s křesťanstvím, ale používá se po celém světě. Kříž může symbolizovat propojení duchovna (svislá čára) a běžného světa (horizontální čára). Křížů existuje celá řada, my jsme ti tady ukázali i řecký a maltézský.

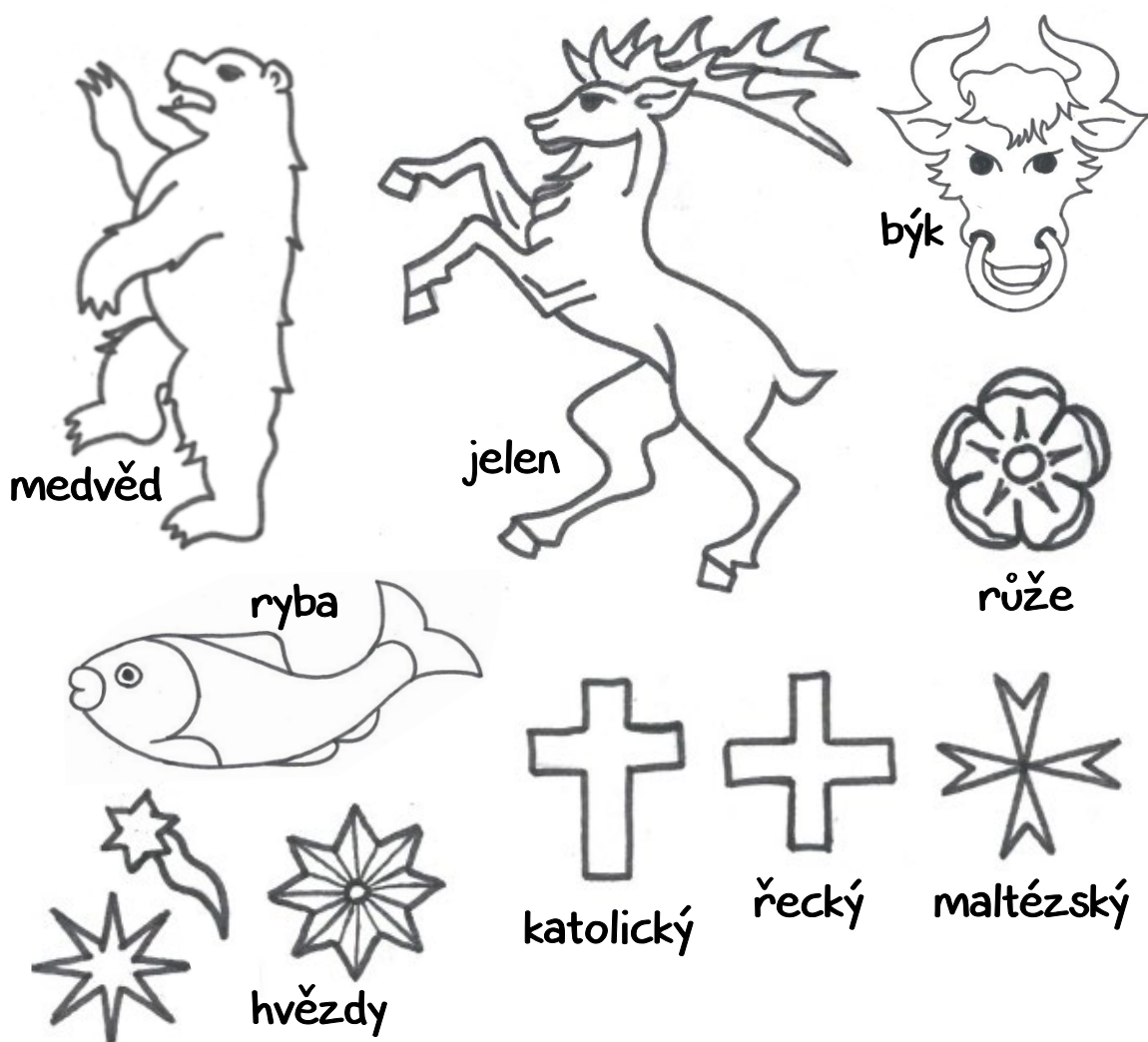
Růže – Používá se jako symbol lásky, náklonnosti a také půvabu a krásy. Král Šalamoun přirovnává růži k věčné moudrosti. Růže se často maluje jako stylizovaný pětilistý květ a ve svých erbech ji používalo mnoho rodů nejenom v Čechách.

Hvězda – Zvěstuje štěstí, zdraví, nový život, Vyzařuje slávu a dobré skutky. Je symbolem ušlechtilého smýšlení.

Jelen – Je znamením rychlosti, mírnosti, jemnosti. Značí také právo volného lovu a v křesťanské symbolice podle žalmu 42 jsou jelen nebo laň symbolem duše toužící po Bohu.

Ryba – Je znamením zdraví, mlčenlivosti, bdělosti a soustředění, protože ryba na rozdíl od ostatních zvířat nemůže spát. V křesťanské symbolice značí Krista, obecně pak je symbolem čistoty.

Býk – Má význam síly a plodnosti života stále se obnovujícího. Je prastarým obětním zvířetem Řeků a Římanů.

Popletené erby. Spoj rod s jeho erbem.

Mikulov byl sídlem rodu Dietrichsteinů. Zjisti, jak velká to byla rodina a odkud její členové do Mikulova přišli. Náповěda ti pomůže.

Náповěda: 1. Dietrichsteinové mají v erbu vinařské meče. 2. Rottaly symbolizuje stříbrný kříž na červeném poli. 3. Dvě věže nám ukazují hrad rodu de Cordona. 4. V erbu Scallů najdeš žebřík. 5. Liechtensteinové mají zlatočervený erb. 6. U pruskovských najdeš jelena. 7. Rod Thun Hohenstein se pyšní červenou orlicí. 8. Erb rodu Mitrovských porušuje pravidla, nestřídá se kov a tinktura, ale dvě tinktury - červená a černá (ta černá prý symbolizuje zčernalé stříbro, jako odkaz na rod Přemyslovců). 9. A Mensdorfům patří modrý lev.

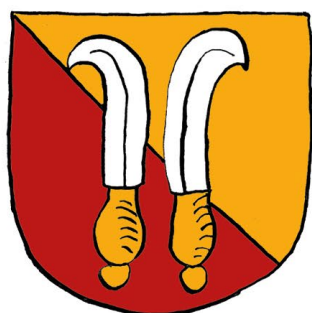
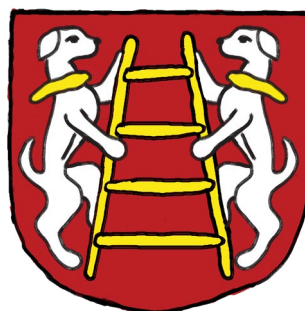
znak svobodných pánů z Rotallu

Rakouský šlechtický rod. Roku 1515 se konala svatba Zikmunda Dietrichsteina a Barbary z Rottalu. Barbara pocházela z císařského rodu Habsburků, ale na jejich erb neměla nárok. Byla nemanželskou dcerou samotného císaře Maxmiliána I. Habsburského.

Jiří z Rottalu byl jejím otčímem.

znak rodu Liechtensteinů

Dolnorakouský šlechtický rod. Ve 13. století získal Jindřich I. z Liechtensteinu za své služby od krále Přemysla Otakara II. panství okolo Mikulova. O to sice později rod přišel, ale díky sňatku Anny Marie z Liechtensteinu a Maxmiliána II. Dietrichsteina se na Mikulov vlastně vrátili. Zůstalo jim rodové sídlo Valtice a letní sídlo Lednice.

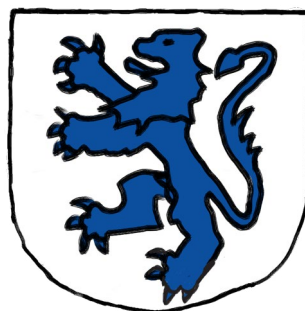

znak rodu Pruskovských

Slezský šlechtický rod. Svatbou hraběnky Karoliny Maxmiliány Pruskovské s knížetem Waltrem Xaverem roku 1693 přechází do držení rodu Dietrichsteinů rozsáhlá knihovna Pruskovských.

znak rodu Thun Hohenstein

Šlechtický rod z Jižního Tyrolska. Kníže Jan Karel Dietrichstein se původně ženit nechtěl. Na císařském dvoře však potkal krásnou hraběnku Marii Kristinu Thun Hohenstein. Byl natolik okouzlen jejím intelektem, výjimečným vzděláním a zájmy, že své rozhodnutí zůstat svobodný brzy přehodnotil. Manželství bylo na svou dobu u šlechty netradiční, brali se totiž z lásky.

znak rodu Wratislavů z Mitrovic

Starý český šlechtický rod. Podle legendy má původ u potomků královského rodu Přemyslovců. Roku 1821 se za knížete Josefa Františka Dietrichsteina provdala Gabriela z Mitrovic. Věnem přinesla sbírku drahokamů. Josef zemřel roku 1858 bez mužského dědice. Měl čtyři dcery, které si majetek rozdělily losem.

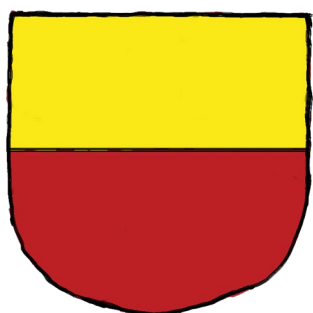
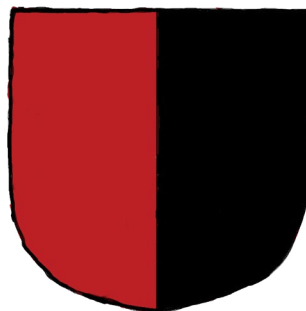

znak rodu Mensdorff Pouilly

Francouzský šlechtický rod. Alexander se roku 1857 oženil s Alexandrinou Dietrichstein, která si po smrti otce vylosovala titul kněžny a majetek rodu. Alexander požádal císaře o změnu jména a titulu na Alexander kníže Dietrichstein zu Nicolsburg, hrabě Mensdorff-Pouilly.

znak rodu della Scala

Italský šlechtický rod. Ve středověku vládové Verony. Tento rod s Mikulovem spojila Johana della Scala, manželka hraběte Zikmunda II. Dietrichsteina. A díky jejich synovi Maxmiliánovi II. máme od roku 1643 v zámeckých sklepeních obří sud na víno.

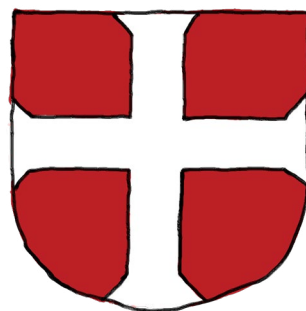

znak knížat z Dietrichsteina

Rakouský šlechtický rod. Dietrichsteinové se usadili v Mikulově roku 1575 díky svobodnému pánu Adamovi. Jeho syn František získal dědičně knížecí titul. Po meči vymřel rod roku 1858, pokračoval ale potomky kněžny Alexandriny. O titul přišla rodina roku 1918 díky vzniku Československa. O zámek v Mikulově pak přišla roku 1945. Dnes žijí členové rodiny v Jižní Americe.

znak vévodského rodu de Cordona

Španělský šlechtický rod. Z tohoto rodu pocházela další urozená nevěsta - Margharetta. Provádala se v Praze, v chrámu sv. Víta za Adama Dietrichsteina. Ten byl vychovatelem budoucího císaře Rudolfa II. Žili v Čechách i ve Španělsku. Roku 1575 získali městečko Mikulov a přesídlili na Moravu.

Erb mé rodiny

Nyní už víš, jak se erby tvoří.
Zkus si sám, nebo s celou rodinou, navrhnout váš vlastní erb.